

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

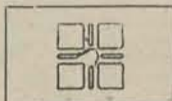
OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN,
21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN
ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG.”

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland „ 4.—
Afzonderlijke nummers „ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels „ 0.12 1/2
„ „ „ 1000 „ „ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
□ Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 51 Verhulststraat. □
Voor Advertentiën tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO”, AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, Telefoon 4424, beiden DEN HAAG

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen. — De Bloemenhulde. — Vervolg en slot Schets, door E. van Assen. — Feuilleton. — West-Indië. — Wat de Inlander zegt. — Wat de Chinees vertelt. — Van Vreemde Koloniën. — Oost- en West-Indisch Litteratuur overzicht. — Officiële Berichten. — Leeszaal — Passagierslijst.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

1. Bij den dienst van den Waterstaat en de Burgerlijke Openbare Werken in Ned.-Indië kunnen blijkens mededeeling in de St.-Crt. worden geplaatst veertien aspirant-ingenieurs.

Dit jaar kunnen veertien doctoren in de rechtswetenschap die geslaagd zijn in het examen, bedoeld bij art. 141, 2e lid, der Hooger-onderwijswet, ter beschikking van den Gouverneur-Generaal van Ned.-Indië gesteld worden, om in rechterlijke betrekkingen daar te lande te worden geplaatst.

Voor den burgerlijken veeartsenijdienst in Nederl.-Indië worden gevraagd zeven veeartsen, die aan de Rijksveeartsenijsschool het diploma van veearts hebben verkregen. Zij, die in aanmerking wenschen te komen, moeten zich bij een gezegd adres aanmelden bij het Departement van Koloniën.

Nadere bijzonderheden omtrent al deze betrekkingen zijn te vinden in no. 127 der Staatscourant, welke ten onzen kantore, Heulstraat 17, Den Haag, ter kennisneming van belangstellenden ligt.

Daar zijn ook verkrijgbaar:

a. Een boekje over onze Oost, voor hen, die er niet geweest zijn, door J. H. en H. B.

Prijs: 1 ex. à f 0.10; 50 ex. a f 2.80 en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. à f 2.20, plus f 0.25 frankeerkosten.

b. Onze Oost II. Iets over den Inlander en zijn zieleven, door den heer T. J. Bezemer.

Prijs: 1 ex. à f 0.05; 50 ex. à f 2.00 en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. à f 1.55, plus f 0.25 frankeerkosten.

c. Nederlandsch Staatsblad 1907, no. 71, bevattende het Besluit op de Indische Bestuursopleiding.

Prijs: 1 ex. à f 0.15.

d. Het Jaarboekje der Vereeniging over het jaar 1908 à f 0.25.

Voor de opgave,

E. VAN ASSEN, Secr.

Ons is van geachte zijde ter oore gekomen, dat iemand, zich noemende VAN DER HEIJDEN (M?) en voorgevende zich zeer verdienstelijk te hebben gemaakt voor „Oost en West” en daarom zich beroepen mag op de aanbeveling van verschillende leden der vereeniging, met name van Mr. Smeenge en Prof. Jonker, waardoor hij o. a. bij een bankier een kleine som geld wist machtig te worden, rondgaat om hulp. Hij zou te Scheveningen een boekwinkel hebben gehad en failliet zijn gegaan, waarom hij nu werk in het buitenland wilde zoeken en ter tegemoetkoming in de onkosten een lijst ter

teekening aanbiedt, waarop verschillende namen voorkomen. Een ieder zij op zijne hoede!

Tot nu toe was Amsterdam, voor zoover bekend, het terrein zijner exploitatie.

Van „Boecatan”:

Buitengewone Vergadering van Aandeelhouders

op Vrijdag 25 Juni ten elf ure v.m. in „Boecatan” Heulstraat 19, Den Haag, waar van af 14 dezer de agenda ter raadpleging ligt.

Werd de vorige week de aandacht gevestigd op een uit Paramaribo ontvangen bezending van allerlei huishoudelijke gebruiksartikelen van de mooie Surinaamsche houtsoorten vervaardigd, thans kan worden medegedeeld, dat Boecatan weer nieuwen toevvoer uit Oost-Indië kreeg van oud en nieuw koperwerk, zoowel uit Soerabaja als uit de Padangsche Bovenlanden; van fraaie matten in verschillende afmetingen en patronen, uit Borneo, Midden-Java en Bawean, die nu met den zomer zoo goed te pas komen in slaapkamer, tuin en serre. Ook kwam er een belangrijke collectie uit de Timoreilanden, weefsels, vlecht- en kralenwerk, alsook tibatags, de prachtig besneden bamboe-kokers, die zoo fijn staan als bloemenvaasjes.

Vervolg JAARVERSLAG aangaande den staat der Vereeniging „Oost en West” en hare verrichtingen gedurende het jaar 1908.

Par. 4. Algemeene vergaderingen.

Buitengewone en Algemeene Vergaderingen werden gehouden:

a. een buitengewone op 30 Januari '08 te Utrecht;
b. een gewone op 11 Augustus 1908 te Breda. Hoofdbestuursvergaderingen werden gehouden:

a. 30 Januari 1908 te Utrecht;
b. 28 Maart 1908 te 's Hage;
c. 30 Juli 1908 te 's Hage;
d. 17 October 1908 te 's Hage.

Een gecombineerde vergadering werd gehouden te 's Hage op 30 Juni 1908 (het nemen van voorziening en regeling in zake de Redactie van het Koloniaal Weekblad).

Par. 5. Werkzaamheid van het Hoofdbestuur

a. Lezingen.

Lezingen werden er te 's-Gravenhage in het verslagjaar niet gehouden.

De ondervinding ten deze heeft geleerd, dat in een stad als 's-Gravenhage, door verdeeldheid van krachten, de lezingen over het algemeen te weinig bezoek trekken en dientengevolge meestal niet tot hare volle waarde komen, of wel, dat men niet in staat is een beteekenend honorarium te geven, en om toch aan de verplichting om lezingen te doen houden, gevolg te geven, in het beste geval zich verheugen moet in de offervaardigheid van enkelen, die zonder vergoeding of tegen een geringe schadeloosstelling spreekbeurten vervullen willen.

In verband hiermede is door het hoofdbestuur der vereeniging bij zijn schrijven van 8 October '08 No. 45 eene poging gedaan bij verschillende vereenigingen hier ter stede, die eveneens het organiseren van lezingen tot taak hebben gesteld, om, ten deze, door samenwerking en vereeniging van krachten, iets nuttigs tot stand te brengen en 't daarheen te leiden, dat — door aanbieding van een hooger

honorarium — sprekers van naam, geleerden van gezag, beroemde reizigers, ook uit het buitenland, kunnen worden uitgenoodigd om spreekbeurten voor de leden der gezamenlijke vereenigingen te houden.

De door het hoofdbestuur voorgestelde commissie, die dit onderwerp zal hebben te regelen, zal in het begin van het volgende verslagjaar hare besprekingen ten deze houden.

b. Het oprichten van fondsen. 1°. tot ondersteuning van personen, commissiën en instellingen. 2°. voor bijstand, opvoeding en leiding van in Europa studeerende Indische jongelieden.

Met een begin van vestiging dier fondsen wilde het hoofdbestuur trachten tegemoet te komen aan de meermalen geuite wenschen, in de eerste plaats, dat de vereeniging het hare doe, opdat, waar in den geest harer statuten geldelijke of zedelijke hulp te verleenen was, die worde verstrekt, om verder samen te werken met andere vereenigingen of instellingen, voor zoover deze in gelijke richting sturen als de vereeniging „Oost en West” en om hier jongelieden uit Nederlandsch-Indië zoo noodig bij te staan in hunne studies of verdere ontwikkeling.

Voor laatstgemeld doel is het hoofdbestuur reeds de medewerking toegezegd van het fonds, onder den naam van Kernfonds te Batavia ingesteld, ter gelegenheid van het aftreden als hoogleraar van prof. Kern, wegens 't bereiken van den-daartoe wettigen leeftijd.

Tot bestrijding der uitgaven aan een en ander verbonden, waren voorloopig de gewone middelen niet toereikend, waarom in de jaarlijksche algemeene vergadering te Breda op 11 Augustus 1908 gehouden, het hoofdbestuur gemachtigd werd, om, voor zooveel noodig, te beschikken over de aanwezige gelden uit het legaat Post, het aan het beleid van het hoofdbestuur overlatende, hoeveel daarvan voor het beoogde doel zal noodig blijken.

In verband daarmede werden door 't hoofdbestuur tevens de voorbereidende stappen gedaan om eene commissie in het leven te roepen, welke ten doel zal hebben om raad en bijstand te verleenen aan de jongelieden, die uit Oost- en West-Indië, in Nederland hunne opvoeding voltooiën en die te kennen zullen geven daaraan behoefte te hebben.

De werkzaamheid dier commissie zou naar de meening van het hoofdbestuur kunnen bestaan uit de navolgende hoofdpunten:

1. de vereeniging Oost en West wordt door de uit hare leden gevormde commissie bijgestaan in het toezicht, wanneer gewenscht, en in de leiding door bevordering van vertrouwelijken omgang met jongelieden, wier ouders of voogden in Nederl. Oost- en West-Indië wonen en die voor hunne verdere ontwikkeling naar Nederland gezonden zijn;

2. de commissie stelt zich beschikbaar om toezicht uit te oefenen op de lichamelijke en geestelijke verzorging der jongelieden en daaraan de noodige leiding te helpen geven;

3. in het algemeen tracht de commissie en ieder lid daarvan in het bijzonder, zich in verbinding te stellen tot de in Nederland voor hunne studie of opvoeding vertoevende Indische jongelieden, teneinde hun verblijf aldaar aan de wenschen van hunne ouders, voogden of vrienden te doen beantwoorden en door bevordering van een vertrouwelijken omgang, hun zooveel mogelijk te vergoeden het gemis van familieleven in eigen kring. *)

*) De bedoelde commissie is sedert onder den naam van „Studie-commissie” in functie getreden.

De bemoeienissen ten deze van het hoofdbestuur waren op het einde van het verslagjaar nog gering en strekten zich voorshands slechts uit tot den West-Indischen jongeling A. M. Punselie, die door de studievereniging „Minerva” te Paramaribo naar Nederland werd gezonden, om zijne opvoeding te voltooien en te Rotterdam zijn intrek heeft genomen bij den heer N. Koopman ('s-Gravendijkwal 253). Van die vereniging ontving onze vereniging de uitnodiging om toezicht op haren pupil te houden.

Punselie voornoemd heeft met succes het examen afgelegd om tot de vierde klasse der Hoogere Burgerschool te worden toegelaten.

Het bestuur der afdeling Rotterdam behartigt de belangen van Punselie voornoemd, van wien tot heden gunstige berichten werden ontvangen.

c. Hulpverschaffing.

Naar aanleiding van de ongunstige berichten, welke in het begin van het verslagjaar in de West-Indische Nieuwsbladen voorkwamen omtrent den slechten toestand, waarin de inheemsche bevolking van onze kolonie Curaçao verkeerde, vooral tengevolge van onze verhoudingen tot de regeering van Venezuela en de door deze genomen bestuursmaatregelen, werd door ons hoofdbestuur eene oproeping gedaan bij allen, die in de kolonie Curaçao belangen en die bereid waren, door het geven van een geldelijke bijdrage, den nood der lijdenden te lenigen.

Tengevolge van deze oproeping, trad ook 't Algemeen Nederlandsch-Verbond in actie en werd — op initiatief van den heer P. C. Brederode te 's-Gravenhage — door het gezamenlijk optreden van de besturen van de Vereenigingen „Oost en West”, „Nederl. Verbond” en „Onze Vloot”, een avond georganiseerd, waarop zich verschillende personen lieten hooren en waarvan de opbrengst zou strekken ten voordeele van de noodlijdenden op Curaçao. De uitvoering had plaats op 30 December 1908, in het gebouw „Diligentia” te 's-Gravenhage. Dank zij den steun van de medewerkers en de geldelijke hulp van de zijde der Koninklijke familie en van zoovele andere personen ontvangen, zijn de uitkomsten van dien avond zóódanig geweest, dat zij de verwachtingen hebben overtroffen, met het gevolg, dat een bedrag van f 1102.15 aan de noodlijdenden kon worden overgemaakt. In het geheel werd een bedrag van f 1578.65 door O. en W. ter beschikking van de noodlijdenden gesteld.

Het zij hier vergund om op deze plaats nogmaals den dank over te brengen aan allen, die tot het welslagen van den Curaçaoavond hebben bijgedragen, en meer in het bijzonder aan de Dames en Heeren, die hunne schoone talenten voor dien avond hebben beschikbaar gesteld.

Ook in andere opzichten kon onze vereniging daadwerkelijken steun verlenen.

De heer Rudolph L. Worst, inboorling en onderwijzer te Suriname, die in het laatst van het jaar 1907 zijn geboorteland verliet en de Vereenigde Staten van Amerika bezocht, ten einde persoonlijk kennis te maken met den meger-professor Dr. Booker Washington te Tuskegee en uit eigen aanschouwing zich te overtuigen van het groote werk, dat op succesvolle wijze op industrieel, doch vooral op „landbouwgebied” onder de geëmancipeerde negers in Amerika geschiedt, kon — naar aanleiding van een oproep van het Hoofdbestuur der Vereeniging om geldelijken steun ten deze — (Kol. Weekbl. 13 Maart 1908 No. 11), in staat gesteld worden, om, gedurende minstens één jaar, ongestoord te studeeren en de lessen te volgen op de Rijkslandbouwschool te Wageningen.

In het orgaan der Vereeniging van 16 April '08 No. 16 werd, middels een oproep van eenige dames, de medewerking ingeroepen tot vorming van een fonds, ten bate van behoeftige Europeesch-Indische vrouwen, die onmiddellijk hulp noodig hebben, hetzij bij ziekte of het zoeken naar werk, tot welk einde te Soerabaja, tijdens de jaarmarkt van 1—11 Juni 1908 eene tentoonstelling gehouden werd van poppen in nationale kleedermacht.

Door tusschenkomst van het Hoofdbestuur kon aan eene Maleische vrouw, gelegenheid worden gegeven om kosteloos van Berlijn via Amsterdam naar Java te worden overgevoerd.

De voorwaarden, waarop die reis werd gemaakt, waren zeer aanneembaar en was belanghebbende ten zeerste erkentelijk voor de door het Hoofdbestuur gedane bemoeiingen.

d. Het Restaurant.

In de buitengewone Vergadering van 30 Januari 1908 te Utrecht gehouden, was, in overeenstemming met het gevoelen van de commissie van onderzoek, bepaald dat alleen voor het geval geen overeenstemming met de afdeling 's-Gravenhage omtrent de overneming van het Restaurant kon worden verkregen, dit zou worden opgeheven, op nader door het Hoofdbestuur vast te stellen datum en met bevestiging, dat de likwidatie der zaak door het Hoofdbestuur zou geschieden.

Die datum werd vastgesteld op 1 November 1908, doch werd in verslagjaar nog geen rekening ontvangen.

Het Hoofdbestuur heeft dus op het einde van het verslagjaar nog niet kunnen voldoen aan de verkregen machtiging om een overeenkomst aan te gaan

omtrent de overneming van het Restaurant door de afdeling 's-Gravenhage en was er op dat tijdstip in zoverre verandering gekomen in den toestand, dat vanaf 1 Juli 1908 de zaak gedreven werd voor rekening van de afdeling 's-Gravenhage.

e. Vroegere geldleening.

Krachtens machtiging van de Algemeene Vergadering van 30 Januari 1908 werden de aandeelhouders in het geleende kapitaal van oorspronkelijk f 5000 in de gelegenheid gesteld om het volle bedrag hunner aandelen in ontvangst te nemen onder gelijktijdige afstanddoening van alle rechten, welk zij uit kracht der „acte de jouissance” tegen de Vereeniging zouden kunnen doen gelden.

De wijze en de omvang, waarop de aandeelhouders van die gelegenheid hebben gebruik gemaakt om hunne gelden terug te ontvangen, zal blijken uit het verslag van den penningmeester van het Hoofdbestuur der Vereeniging, dat in een der volgende nummers van dit weekblad zal worden opgenomen.

(Wordt vervolgd.)

De Bloemenhulde.

Zooals onlangs in de dagbladen en ook hier werd aangekondigd, was van enkele Dames, in O. Indië gewoond hebbende, het initiatief uitgegaan tot het aanbieden eener bloemenhulde bij Hare Majesteits eersten uitgang na de blijde gebeurtenis en werd Mevr. M. Bakhuizen van den Brink geb. Raedt van Oijenbarnevelt als leidster gekozen, wetende, dat de zaak dan in goede handen zou zijn.

Dinsdagmiddag tusschen 3 en 4 uur was bij de bloemisten van Houwingen—IJsselstein in de Lange Hofstraat, even voordat het naar het Koninklijk Paleis zou worden vervoerd, te bewonderen het prachtig bloemstuk, in den vorm van een rank Indisch vaartuig, de romp van akar-wangi vervaardigd en met djati-pitjes versierd, sierlijk omhangen met rozen en orchideeën, een smaakvol geheel, dat der ontwerpsters alle eer doet.

De volgende oorkonde, met batik-motieven omlijst, vergezeld deze vorstelijke bloemenhulde:

Aan
Hare Majesteit de Koningin der
Nederlanden.

Mevrouw!

Van het rijk, waarover Uwe Majesteit den scepter voert, kan gezegd worden, dat de zon er nooit ondergaat — daalt zij hier in het Westen beneden de kimmen, in het Oosten verrijst zij weder in vollen glans.

Onvergetelijk blijft het uur van den vroegen ochtendstond, toen, terwijl het zonlicht uit het Oosten den Westerschen hemel besteeg, aan Uwe Majesteit de weelde van het Moederschap geschonken werd en uit alle harten Uwer onderdanen de juichkreet losbrak: Er is ons een prinses geboren uit het huis van Oranje-Nassau, de band tusschen Oranje en Nederland is opnieuw krachtig bevestigd!

Uwe vrouwelijke onderdanen, die in Uwe Oost-Indische bezittingen hebben geleefd en gewerkt, hebben in zich den drang gevoeld, om aan Uwe Majesteit een nederig bewijs te geven van hare onvanzwakte gevoelens, waarom het haar vergund moge zijn, thans, nu aan Uw volk de zegen geschonken is na de heugelijke gebeurtenis, Uwe Majesteit volkomen hersteld weder in zijn midden te zien, Uwe Majesteit hare eerbiedige hulde aan te bieden met bloemen van Oostersche herkomst uit de gewesten, waar een eeuwig bloeiende natuur het beeld schijnt van onvergankelijkheid.

Uwe Majesteit aanvaarde deze hulde als het teken der onvergankelijke liefde voor Uwe Majesteit, der onwankelbare trouw aan Haar roemvol stamhuis, van Hare vrouwelijke onderdanen, die, vertoefden zij ook verre in het Oosten, zich met hart en geest verbonden gevoelden aan Oranje en Nederland.

Mevrouw Oudendal, die met de dames Sol en Eckenhausen, de bloemenhulde ten paleize bracht ter overreiking aan de Koningin door den particulieren secretaris van Hare Majesteit, mocht nog in den avond van denzelfden dag het volgende telegram ontvangen:

Mevrouw Oudendal-Kolb, Suezkade 127, Haag.
Ik betuig het Comité, gevormd uit de Dames, welke in Nederl.-Indië gevestigd waren, mijn meest oprecht dank voor de prachtige bloemenhulde mij heden gebracht. De gevoelens van liefde en aanhankelijkheid, mij vertolkt door deze bloemen en door de fraaie oorkonde, welke het geschenk vergezelt, worden door mij op hoogen prijs gesteld, en ik verzoek U aan alle geestes mijn warmen dank over te brengen.

WILHELMINA.

Schets van het maatschappelijk bestaan der Dajaks in de Doeson-landen, meer in het bijzonder die van de districten Midden- en Boven-Doeson, van de Residentie Zuider- en Oosterafdeling van Borneo.

V.

(Vervolg en slot.)

De inzameling van boschproducten is één der hoofdmedelen van bestaan der bevolking. Zij senkt haar levensonderhoud, vooral wanneer de rijstooft gedeeltelijk mislukt. De handel in boschproducten is dikwijls gecombineerd met den handel in lijnwaden, levensmiddelen enz.; hoofdzakelijk tengevolge van gebrek aan kapitaal in de bovenstreken.

Men dient in het algemeen onderscheid te maken tusschen rottan-planten en getahboomen, welke door de aanplanting het eigendom zijn geworden van de planters zelve en de rottan-planten, alsmede de getahboomen, die in het wild groeien en ter beschikking staan van de oorspronkelijke bevolking (asaloesoel geheeten).

Het komt wel voor, dat de oorspronkelijke bevolking een soengei, dat wil zeggen een zijtak van een zijrivier van de Baritorivier, tijaek afstaat aan een persoon, om daarvan met zijne familielieden vruchtgebruiksrechten te trekken.

Gaan die rechten met goedvinden van de asaloesoel over op de afstammelingen van een ontginner, dan wordt zulk een soengei wel genoemd „soengei piaraan datoel”, en worden de aanplantingen daarop beschouwd als door eigendom verkregen te zijn, waarvan dezelfde gerechtigheden kunnen worden geheven als van de eigendommen.

Behalve een soengei „piaraan datoel”, heeft men ook „tanah piaraan datoel”, welke gronden op dezelfde wijze worden verkregen als de soengei bovengemeld.

De asaloesoel schenkt tijdelijk die gunsten aan personen, aan wien zij groote verplichtingen heeft, dan wel uit eerbied of kassian voor dezen of genen.

Voorts zijn er nog de producten, verkregen uit de zoogenaamde „tanah berdatoel” en „soengei berdatoel”.

Een „tanah berdatoel” is een pematang (hooge grond in een laag terrein) welke door één of meer personen op hunne kosten, door ophooping met aarde, kunstmatig is verlengd. Op het nieuw verkregen terrein en op den aanplant daarvan kunnen de makers of hunne erfgenamen eigendomsrechten doen gelden. De geschillen, welke hieruit voortvloeien, zijn die, welke de eigenaren der tanah berdatoel maken, om te trachten de geheele pematang in het bezit te krijgen, terwijl hen alleen het kunstmatig verkregen gedeelte toekomt.

De soengei berdatoel is een gegraven glockkan of sloot, die aan de oorspronkelijke makers of hunne erfgenamen behoort, omdat zij op kosten van eerstgenoemden is gemaakt. Zij wordt gegraven van een zeker punt in eene rivier tot aan een terrein, waarheen men het water brengen wil. De geschillen, welke hieruit voortvloeien, ontstaan doordien de eigenaren van de glockkan gewoonlijk het aanvangspunt van de glockkan zijn vergeten en dan trachten rechten te verkrijgen op de geheele rivier.

Voorts zijn het voorwerp van eigendom de zoogenaamde wasboomen, dat zijn boomen, waarin de bijen gewoonlijk nesten maken. Zij behooren aan bepaalde personen, die daarom die boomen merken en den omtrek er van schoonhouden.

Ook kunnen zij in eigendom worden verkregen door aankoop of schenking.

De wijze, waarop het bijenwas ingezameld wordt, is de navolgende:

De bijen maken bij voorkeur hunne nesten in de boomen; vandaar, dat men gewoonlijk spreekt van bijenboomen (Tinggiraboomen). Ten einde de bijennesten van de z.g. Tinggiraboomen te kunnen afhaken (memoeaiwanji), worden in de boomen, op afstanden van een manslengte, wiggen van ijzerhout of andere sterke houtsoorten geslagen, welke wiggen onderling worden verbonden, door middel van bamboestokken, die aan de uiteinden der wiggen met rottan worden vastgemaakt.

Deze ladder dient om tegen den boom op te klimmen.

Is dit toestel (lantak), hetwelk men eerst begint te maken, wanneer er reeds bijennesten in den boom zichtbaar zijn, gereed, en de tijd van het zoogenaamde plukken aangebroken, dan gaat de Pamanoek (d.i. de persoon, die in den boom klimt), gewapend met een fakkel (simbaei), een emmer-

te van boombast gemaakt (pingkoer), een houten handschopje (wanjoeh) en een touw van gevlochten rottan (loeloehan), den boom in.

Bij den eersten tak aangekomen (deze tak draagt den naam van „dahan pemboka lawang”) waaraan gewoonlijk het grootste bijennest (moeara lawang) zingt hij het navolgende liedje:

Tjantjang oepih dimoeara Lawang.
bersisih galoeih.
Akoememapas pemboka lawang.
Kait 2 boekoe bambamkoe.
pasang tali dari sebrang.
Ingat 2 boekoe pesankoe.
Tahoen doedi galoeih kamari poelang.
Dit beteekent:
Ik begin het eerste nest te nemen.
Vlieg weg moeder van de bij (daarbij de brandende fakkel zwaaiende).

Ik bestrijk het eerste bijennest met het vuur van den fakkel.

Ik maak het eerste net aan met mijn bamboe. Ik heb het touw aan den pingkoer bevestigd. Luister naar mijn zang.

Wanneer gij weer hier een nest komt bouwen het volgende jaar, dan kom ik terug.

Na afloop van het lied, dat op eene eentonige melodie wordt gezongen, bestrijkt de Pamanoek de nesten met zijne toorts, die voor dat doel aangestoken wordt (doch niet mag vlammen). Op die wijze worden de bijen door de rook uit hunne nesten verdreven.

Hebben zij hunne nesten verlaten, dan worden deze middels de wantjoeh van den boom losgemaakt, en in de pingkoer gedaan, die met behulp van de loeloehan naar beneden wordt gelaten. De djoera Sambuet neemt ze in ontvangst en ledigt ze.

Is dit afgelopen, dan trekt de Pamanoek de pingkoer weder op. Zoo gaat men achtereenvolgens te werk, totdat alle nesten van den boom afgehaald zijn.

Is dit geschied, dan gaat men over tot het uitspersen van den honing en tot het koken van het was in een wadjan, terwijl, zoodra het was gesmolten is, dit in cilindervormen gegoten wordt. Dit was, dat nog niet van onreinheden is gezuiverd, heet „lilin menta”, en wordt in dezen vorm in den handel gebracht tegen den prijs van f 1.— de katti.

Wordt het opnieuw gesmolten en daarna ontlaan van alle onzuiverheden, dan heet het product „lilin masak.” De prijs hiervan is f 1.50 de katti.

Ten einde minder last van de aanvallen der bijen te hebben, geschiedt het plukken des nachts bij donkere maan.

Naar gelang van den tijd, waarin zij hunne nesten bouwen in de z.g. tinggiranboomen, verdeelt men de bijen in 4 soorten.

Wanji taoen. Deze beginnen in de maand Januari hunne nesten te bouwen, blijven tot ultimo Maart en trekken tegen April weder naar de bergen, om tegen Mei terug te keeren.

Wanji boelik. Deze komen in Mei en blijven dan tot ultimo Juni.

Wanji mari of timor. Deze komen in Juli blijven er 3 maanden en trekken daarna tegen ultimo September weder weg.

Wanji kapat. Deze komen in October en vertrekken weder tegen ultimo December.

Behalve deze 4 soorten heeft men nog de wanji rampoe, die geen vaste nestplaatsen hebben, maar hunne nesten bij voorkeur in het kreupelhout bouwen.

De nesten dezer bijen zijn klein en de graten zijn dikwijls niet voorzien van honing.

Het plukken van deze bijennesten is vrij.

Het geschiedt gewoonlijk gezamenlijk door alle kampongbewoners.

Personen, afkomstig van eene kampong, in het gebied van eene andere kampong wanji rampoe willende zoeken, moeten daarvan aan het kamponghoofd kennis geven en betalen volgens de adat 1/10 van het verkregen bijenwas.

De boomen, waarin bij voorkeur de bijen zich nestelen, zijn:

Djalapat-, Koepang-, Kaladan-, Sampoe dan-, Bilas-, Anglai-, Talihe-, Tilap-, Palantan-, Djingah-, Kariwaja-, Nato-, Kamidang-, Koesi-, Gansiwoeng-, Djangaman-, Djeloetan-, Kadiwang-boomen.

Aangezien die boomen waarde vertegenwoordigen worden zij door de bevolking onderhouden, d.w.z. een maal à twee maal per jaar gezuiverd van al het om die boomen groeiende wildhout. Degene, die zulk een boom onderhoudt, heeft het recht de bijennesten van dien boom uit te halen.

Komt een vreemdeling zich in eene kampong vestigen en wenscht hij een tinggiranboom te onderhouden, dan moet hij daarvan mededeeling

doen aan het kamponghoofd. Onderhoudt zulk een persoon één der hierna te noemen bijenboomen n.l.: Kaladan, Sampoe dan, Talihe, Anglai, Koepang, Djilapat, Djeloetan, Kadiwang, dan mag hij gedurende de eerste drie jaren alleen de nesten uit dien boom halen. Na die 3 jaren moet hij de uit zulk een boom geplukte bijennesten verdelen onder de personen van de asaloesoel uit de kampong, ieder voor de helft.

De tinggiranboomen zijn in het bezit van enkele personen of van eene familie. Voor het plukken van bijennesten uit de z.g. tinggiranboomen worden door den bezitter of bezitters gewoonlijk eenige personen (helpers) uitgenoodigd om hen bij te staan. Het verkregen was en de honing worden dan in 2 deelen verdeeld, de helft voor den bezitter of de bezitters van den boom, de andere helft voor de helpers. Onder de helpers heet men naar gelang van het aantal bijennesten een of meer klimmers (Pamanoek). Dat aandeel der gezamenlijke helpers wordt nog zoodanig verdeeld dat de Pamanoek 3 deelen tegen dat de helper er 2 deelen van ontvangt.

De verdeling is dus als volgt:

1/2 voor den bezitter of bezitters; 3/10 voor den Pamanoek of Pamanoeks; 2/10 voor den helper of helpers.

Wanneer het plukken geheel is afgelopen, d.w.z. wanneer ieder bezitter van bijenboomen in de kampong alle bijennesten van de boomen heeft afgehaald, eerst dan pas mag men den honing koken (tanggoeli). Voor dien tijd is het „pamali” (verboden) om honing te koken. Het volksgehoof wil, dat, wanneer voor dien tijd de honing wordt gekookt, de anderen, die nog niet hebben geplukt, weinig was en honing zullen verkrijgen.

Wordt iemand dus geatrappeerd op het koken van honing voordat het algemeene plukken is afgelopen, dan verbeurt hij volgens de adat eene geldboete van f 6.—, welke boete wordt betaald aan het kamponghoofd. De boetegelden worden dan verdeeld onder het kamponghoofd en de kampongbewoners.

Zooals uit het voorafgaande reeds blijkt, zijn de hoofdbronnen van inkomst voor de Dajaksche bevolking in deze afdeling:

1e. de landbouw, n.l. de teelt van voedingsgewassen, eenige tabak, wat suikerriet en andere cultures op zeer geringe schaal.

2e. de handel in boschproducten, a.s. rotan, getah, vogelnesten, bijenwas en de uitoefening van verschillende industriële bedrijven, als het veechten van matten, mandwerk, touw en het maken van vaartuigen (djoekoengs).

3e. vischvangst, jacht.

4e. het delven van goud en steenkolen.

Bijverdiensten worden verkregen, voor zoover bekend, alleen door beplanting der woonerven.

In vele jaren waren de prijzen van de boschproducten op de Europeesche markt zeer laag.

De prijzen loonden zelfs de moeite van het halen dier producten niet meer.

De rijstooft had dikwijls te lijden van hooge waterstanden in de rivieren en andere plagen.

De dientengevolge ontstane druk oefende uit den aard van de zaak een nadeeligen invloed uit op de volkswelvaart.

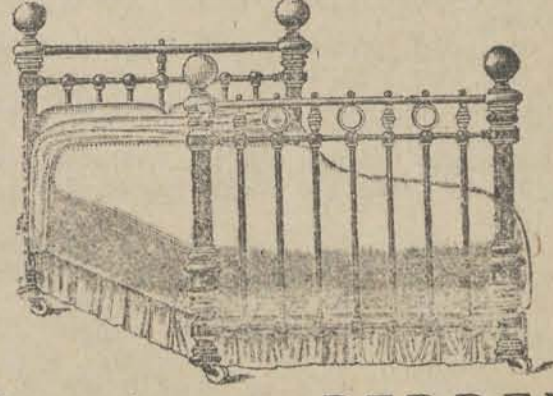
Was een en ander een gevolg van rampen van hooger hand, of van omstandigheden, waartegen het bestuur al heel weinig kon doen, toch werd steeds van bestuurswege gedaan wat, in verband met de bereikbare middelen, gedaan kon worden, om den algemeenen toestand te verbeteren.

Zoo werd getracht bestaande knoeierijen van de zijde der inlandsche hoofden zooveel mogelijk tegen te gaan, terwijl er naar werd gestreefd de heeren en gemeentendiensten tot het hoogst noodige te beperken. Maar dergelijke maatregelen hebben de schaarschte aan geld niet op, een gebrek dat sterk wordt gevoeld en dat door de Dajaks in de hand wordt gewerkt door hun zucht om het verdiende en bespaarde geld in potten en pannen te beleggen, of bij feesten te verteren.

Het droogloopen van de zijrivieren der Baritorivier bemoeijijkt den op- en afvoer van 's lands producten en handelsproducten zoozeer en maakt dien zoo kostbaar, dat de benedenlandsche handelaars, die door den opkoop van producten nog geld onder den man zouden kunnen brengen in de geïsoleerde streken, daarvan worden afschrikt of gunstiger tijden afwachten.

De voorwaarden, waaronder de Dajak over het algemeen zijn bestaan voert, zijn dus niet gunstig te noemen. Het grootste gedeelte der bevolking heeft niet meer dan juist genoeg om te leven; dikwijls misschien minder, en vergenoegt zich dan met eene voeding als het nagenoeg rauwe vleesch van apen, slangen, voort van ratten, bijen enz.

Th. A. A. SIMONIS
34 GROENMARKT — OVER DE —
PRINSESTRAAT.
TELEFOON No. 2535 □ DEN HAAG

Specialiteit in BEDDEN.
— — GROOTE KEUZE — —
van af het beste tot het eenvoudigste.
MAGAZIJNEN GESLOTEN VAN half een TOT twee UUR.

■ Taxatie en Onderzoek. ■

TAXATIE van handelszaken en koopmansgoederen, bij zaakdeelname, koop en verkoop, brand- of waterschade; bij scheiding en erfenis.

**H. van Holk, Notarieel-
Accountant**
42 Gedempte Burgwal 42
DEN HAAG.

■ Accountants-onderzoek. ■

**„C”-School.
MUZIEK-ONDERWIJS**

Nieuwe Snel-methode om kinderen of volwassenen, alvorens zij een instrument gaan beoefenen, eerst aanschuwendijk de beginselen te leeren 1o. der muziek: de notenleer, maatverdeling, tempo's, rusten, het nauwkeurig lezen uit de 3 sleutels, enz.; 2o. der techniek: de pianotoetsen-kennis, viool- en dwarsfluitgrepen of die van 't koperen-instrument.

Compleet in 10 lessen.
Leuke Leermiddelen, Puzzle's, Zandfiguren. enz.

Lessen aan 't strand f2.50, aan huis f1.50, avondlessen f1.00, klas- of schoollessen f0.50 de persoon.

Schrijf een briefkaart aan de Directie van de „C”-SCHOOL, Ged. Burgwal 42, DEN HAAG. Spreekuur 's morg. 8—10. (Assistente gevraagd.)

Het bericht als zouden er wel eens menschen van honger zijn omgekomen, heeft het bestuur nog nimmer oereikt en zal ook wel nimmer tot ons komen, waar, bij een goeden bodem, iedereen, met onwikkeling van eenige energie, zijne dagelijksche voeding kan verdienen.

Sparen komt echter weinig voor, en als de Dajak het doet, dan koopt hij een blanga, in de hoop dat de goede geesten hem en zijne familie zullen beschermen.

Na den oogst, gedurende welken tijd de Dajak dagen lang feest viert, wordt al het verkregen geld verteerd door spel en drank, waardoor elke kapitaalvorming onmogelijk wordt.

Tevens wordt hierdoor het feit verklaard, waarom onder de Dajaks zoo weinig gegoeden worden aangevonden.

Nu is het waar, dat overal in de inlandsche wereld de landbouwer in dit opzicht ten achteren staat bij den handelaar en industrieel, omdat hij door gebrek aan credit dikwijls gedwongen wordt zich te bepalen tot de teelt van weinig winstgevend gewassen. En toch, de Dajak is niet al een landbouwer, maar benaive dat is hij tevens handelaar in boschproducten.

Hij zou dus, onder gewone omstandigheden, geld genoeg kunnen verdienen en zelfs meer dan dat, waar, zooals hier, de grond vruchtbaar is, maar zoolang de Dajaks zich blijven isoleeren, geen neiging toonen om kapitaal te vormen en er niet naar streven om zich van Maleische invloeden te ontdoen, zoolang is, bij hunne zucht tot drinken en spelen, twijfel aan hunne economische en sociale toekomst gerechtvaardigd.

E. VAN ASSEN.

WEST-INDIË.

Suriname in 1908.

Den 12en Mei l.l. werd de nieuwe zitting der Koloniale Staten door den gouverneur geopend met eene rede, die haar belangrijkheid ontleent aan den daarbij gegeven terugblik op het afgelopen jaar: „Onze West” schreef hieromtrent het volgende:

Waar de economische toestand niet achteruitgaande is, ja zelfs, volgens den Gouverneur eenigszins vooruitgaande, treft te meer de minder gunstige toestand der financiën. Als een roode draad loopt door de gevoerde begrotingsdebatten de mededeeling van de Bestuurstafel versirekt: dat in het laatste driejarig tijdperk de opbrengst der middelen met 10 percent gestegen is, doch de uitgaven met 28 percent. Die wanverhouding is — al neemt men in aanmerking, dat door de bijzondere maatregelen der laatste jaren de algemeene bestuursuitgaven moesten stijgen — onverklaarbaar. Zeker is daarvoor niet voldoende de verklaring in de openingsrede, dat tal van „gewone uitgaven” „onvermijdelijk” toenemen. Hier is geen gewone, maar een verontrustend abnormale toename.

In hoeverre de Koloniale Staten gelijk hebben in hunne bewering, dat niet de noodige zuinigheid is betracht, is moeilijk uit te maken. De bovenver-

melde wanverhouding maakt dat de bewering niet onaannemelijk klinkt. Erkend moet echter, dat de Staten, op enkele uitzonderingen na (Constantia en Knuffelsgracht) niet veel feiten hebben bijgebracht om hun bewering te staven.

Wat aangaat de door het Bestuur noodig geachte belastingverhoging, het komt ons voor, dat Bestuur en Staten in dit opzicht niet zoo ver van elkander staan. De Staten hebben — terecht — overwegend bezwaar om de belastingen te verhoogen naar den maatstaf, dien het plan-Idenburg zou uitwijzen. Daarvoor zou een verhoging noodig zijn van 186 duizend guldens. Waar echter de Gouverneur in de gewisselde begrotingsstukken erkende, dat zulk een verhoging boven de draagkracht der bevolking zou gaan en het Bestuur dan ook voorzichtig zou zijn bij de indiening van voorstellen, daar is het onaannemelijk, dat de Staten a priori elk voorstel tot belastingverhoging zouden verwerpen. Die voorsellen zullen elk op zich zelf dienen te worden beoordeeld, en aanvaard, indien de draagkracht der bevolking dit toelaat. Want dat behalve het streven naar bezuiniging en naar maatregelen voor de economische ontwikkeling van de kolonie, het plicht is om — bij den omvang, dien het subsidie de laatste jaren weder heeft bereikt — de belastingen te verhoogen tot de grens der draagkracht is bereikt, zal wel niemand tegenspreken.

De Gouverneur heeft het noodig geoordeeld nogmaals een beroep te doen op samenwerking in het belang der bacoventuur. Wij gelooven, dat men goed zal doen met dien wensch van den Landvoogd rekening te houden. De ernst der tijden dringt. Wij men resultaten bereiken, dan zal van nu af de wrijving van gedachten beperkt moeten worden tot de punten van actueel belang, waaromtrent nog verschil van meening mocht bestaan, ten einde die punten tot oplossing te brengen.

Met belangstelling vernamen wij uit de openingsrede de, althans voorloopig, bevredigende resultaten verkregen bij de proefneming met het kleinbedrijf in de goudindustrie.

Wat het grootbedrijf in die industrie betreft, wees de Gouverneur zeer terecht op de opruiming van een zeer groot struikelblok voor machinale ontginning in de binnenlanden. Door den spooraanleg kan men daarvoor nu steenkolen aanvoeren, waardoor de aanzienlijke werkkrachten, die thans voor den houtkap noodig zijn, en de groote moeilijkheid die men ondervond om op den duur voor voldoende aanvoer te zorgen, voortaan vermeden kunnen worden.

De openingsrede constateert, dat de cacao-uitvoer in de eerste vier maanden van dit jaar zeer teleurstellend is geweest. Gelukkig kan daartegenover nu reeds gewezen worden op het feit, dat de uitvoer de loopende maand plotseling beduidend gestegen is. De wekelijksche verschepingen loopen thans over de duizend balen, wat sedert jaren maar heel zelden meer voorkwam. De laatste maand is geconstateerd, dat de versteening der vruchten niet in zoo ernstige mate heerscht als men op grond van de eerste inzamelingen meende. Op het landbouwproefstation werd ons daarvan eene zeer eenvoudige ver-

klaring gegeven. Naar men weet, vindt de infectie der zieke vruchten plaats in den bloemknop. De geïnfecteerde vruchten rijpen eerder aan dan de gezonde, zij worden zoogenaamd noodrijp. Vandaar dat bij de eerste inzameling van vruchten het percentage versteende vruchten het grootst is. De gezonde vruchten rijpen eerst later aan. Bij volgende inzamelingen krijgt de planter daardoor den indruk dat de ziekte „afgenomen” is.

WAT DE INLANDER ZEGT.

De met de jongste mail ontvangen bladen behelzen geestdriftige artikelen over de „blijde gebeurtenis.” De *Perniagaan*, door een harer blanke zusters weteens „het opvoerkraaiend dagblad” genoemd, schrijft o.a.: „Alle rassen zonder onderscheid, de europeanen, de chineezers en de overige volkeren in Ned. Indië zijn innig verheugd. Ieder een viert op zijne wijze van harte feest, allen hebben den Almachtige dank gezegd, dat hij zijn Zegen over de Koningin en hare Dochter heeft uitgestort. Het artikel eindigt met een driewerf: „heil het Vorstenhuis Oranje!”

Het veertiendaagsch tijdschrift voor Inl. dames, de *Poetri Hindia* van 30 April jl. in een oranjekleurig omslag gestoken en bijna geheel aan de Koningin gewijd, stelt hare lezeressen voor, om H.M. als een bewijs van blijdschap en verknochtheid, een album aan te bieden met de portretten van al de Inlandsche abonnées. Het album, dat ongeveer 500 portretten bevatten kan, is reeds gereed. De redactie is er van overtuigd, dat de djoendjoengan (= gebiedster) dit huldeblijk, al is het ook van geringe waarde, maar dat voortspruit uit een rein en oprecht gemoed (terbit dari hati jang soetji toeloes sarta ichlas) met welgevallen zal aanvaarden.

De *Bromartani* deelt mede, dat de Soesoehoenan van Soerakarta, vergezeld van zijne gemalin, de Ratoe Pakoe Boewono, zijne broeders en zijne kinderen, op een Vrijdag het gebed in de groote moskee te Solo heeft bijgewoond, doch in afwijking van de gewoonte gekleed was „tjoro basahing negari Toerki (= als een pacha in Turkije). Het blad vindt, dat hij toen volmaakt geleek op Saïd Osman Pacha, den tegenwoordigen Minister van Marine in Turkije.

In de rubriek „Oeloe-llir” (= boven- en benedenlanden) van de *Sinar Borneo* betoogt Spar to de noodzakelijkheid van het bestaan en het groot nut van dag- en andere bladen, als een middel tot opwekking van het publiek, wijl het daarin zijne gedachten kan uitstorten, overwegende wat goed en slecht is. Bovendien is een courant de plaats, waar iemand, aan wien door hooggeplaatsten schade wordt toegebracht, zijne grieven kan uiten. Die gegriefden kunnen het blad als de brug tusschen hen en de rechtbank beschouwen. Daar de meeste inlanders arm zijn, weinig of niets geleerd hebben, laten zij zich licht onderdrukken en kwellen door machthebbenden. Deze onderdrukten kunnen door de bladen in bescherming genomen worden, door hunne grieven en bezwaren onder de oogen te bren-

FEUILLETON.

Uit de Bantamsche Desa. *)

Toen ik, eenvoudige wongtani te Boemi-ajoe, door mijn desazenooten aangewezen werd als djaro, — in Midden- en Oost-Java zou men zeggen: loerah, — voelde ik mij eigenlijk een beetje verlegen met mijn nieuwe betrekking. Als desahoofd moest ik staten en coëneren invullen, en schrijven of lezen kende ik niet. Nu zou het niet moeilijk zijn geweest mij een djoeroetoelis aan te schafften, doch als men zulke desaschrijvers met behoorlijk controleeren kan, maken zij van hun positie alras misbruik ten nadeele van de bevolking. Dit is begrijpelijk, waar de schrijvers maar een zeer geringe bezoldiging genieten. Ik nam mij daarom voor te leeren lezen en schrijven. Mijn beide jongens en het oudste meisje zond ik dadelijk na mijn optreden als djaro naar de inlandsche school te Serang. Daar echter Boemi-ajoe twee en twintig paal van de hoofdplaats af ligt, moest ik er wel toe besluiten de kinderen onder dak te brengen bij mijn vrouws nicht, die vlak bij Serang woont, op anderhalve paal afstands van de school. Zaterdag komen ze thuis en Maandags gaan zij met den vroegtrein weer naar Serang. Van die wekelijksche thuiskomst der kinderen heb ik toen gebruik ge-

maakt om het onotjoroko van de Hollanders, het alphabet zeggen zij, te leeren. Dit was echter niet genoeg, en zoo heb ik langzaam aan — ik ben niet zoo jong meer, om vlug te kunnen leeren, — bij den goeroe van de desaschool, die door onzen Regent nu ook voor Boemi-ajoe is opgericht, leeren lezen, schrijven en rekenen.

Het is zeer aangenaam dit te kunnen. Ik kan nu tot in halve centen opschrijven wat Tan Sie Giok, van onze desa-woeng, van mij te vorderen heeft. Hij kan me nu niet meer in den nek zien, en ik heb vroeger altijd het idee gehad, dat ik meer betaalde dan waartoe ik wel verplicht was. En het is ook wel prettig, dat ik bij den assistent-wedana nu kan instaan voor de juistheid van mijn desastaten; vroeger moest ik mij altijd beroepen op den djoeroetoelis.

Deze assistent-wedana is erg voor het onderwijs aan de desakinderen, en men zegt, dat de regent hem juist daarom hier in het onderdistrict geplaatst heeft, want de regent zelf interesseert zich sterk voor het desa-onderwijs. Dit moet ook de reden geweest zijn van de overplaatsing van den vorigen assistent-wedana naar het zuiden in Lebak, waar nog geen scholen zijn.

Onze regent heeft met dat onderwijs getoond, te weten wat hij wilde. Wij zijn hem allen heel dankbaar dat hij, in spijt van alle tegenwerking, toch doorgezet heeft. En nu zou ik wel het een en ander van deze scholen willen mededeelen, om ook andere bestuurders aan te sporen het goede voor-

beeld te volgen. Want het is een lust te zien, hoe ijverig de desakindertjes leeren, en als ze met hun leien en boekjes naar de school stappen, dan denken wij oudjes wel eens: „Het is nu toch wel beter dan vroeger.”

Er zijn nu in dit regentschap dertig scholen. Den 1sten Juli 1908 werden zij geopend met een feestje in elk district, waarbij vele Europeanen waren, als de resident met mevrouw, de controleur, vele dames, onderwijzers, en natuurlijk de inlandsche bestuursambtenaren. De regent hield een redevoering, die klonk als een klok, en die ons allen ontroerde.

Te Koebang Bahad en hier en daar ook wel elders nemen ook oude menschen les, 's avonds natuurlijk, bij den goeroe, die daarvoor dan extra betaald wordt. Zoo heeft mijn collega, de djaro, een man van 40 jaar, zich ijverig op het lezen, schrijven en rekenen toegelegd en nu kan hij zijn desa-cohieren met latijnsche karakters invullen. Overdag woont hij, als hij maar kan, de school bij als lid van de schoolcommissie, en leert dan met de desakindertjes mee. Deze djaro is een gewone wongtani en is nooit buiten zijn desa geweest. Toch zeggen nog zoovele Europeanen, dat wij, Javanen, geen behoefte kennen naar wat meer kennis!

Er zijn 33 van deze goeroe's; drie zijn als reserve om in te vallen bij ziekten of andere verhindering der gewone onderwijzers. De desabevolking zou niet gaarne zien, dat de school ook maar één dag gesloten werd.

De onderwijzers worden bezoldigd met f 15

*) Overgenomen uit het Bat. Nieuwsblad.

gen van hen, die daarvan kennis moeten dragen; zoo vervullen de bladen de rol van bezems, welke het kwade vuil, dat hier en daar zich ophoopt wegeven. Het verwondert schrijver daarom, dat het inlandsche publiek over het algemeen nog zoo weinig om dagbladen geeft en dikwijls de redacteurs aanziet voor menschen, die niets liever doen dan twisten en tweedracht zaaien, door alles af te breken en geheimen te verklappen.

In de **Pertja Barat** bespreekt **Publiek** in een zeer uitvoerig hoofdartikel de aanvulling der indische begrooting van 1909 met een bedrag van ruim anderhalf miljoen. Schrijver wijst er op, dat men daarbij hoofdzakelijk aan Java gedacht heeft, en vraagt: „wanneer zal men zich ook over Sumatra's Westkust gaan ontfemen; wanneer zullen in de indische begrooting opgenomen worden de fondsen tot verbetering van het lot onzer inlandsche ambtenaren, de middelen om ook ons tot meerdere ontwikkeling en voorspoed te brengen? Sumatra's Westkust staat in menig opzicht verre ij Java ten achteren, vervolgt schrijver; het verschil tusschen beide is als tusschen een **w a n g k a n g** = (ouderwetsch chineesch zeilvaartuig) en een stoomschip. Dit ligt niet aan ons volk, maar aan onze bestuurders, die te weinig gedaan hebben om ons land tot ontwikkeling te brengen. In de driehonderd jaren, dat het Gouvernement dit land in bezit heeft, is er niet veel vooruitgang merkbaar geweest. Voor Java heeft men in den laatsten tijd vooral meer gedaan.

Als voorbeeld noemt „**Publiek**” dan de oprichting van ambachtsscholen, van de school voor inlandsche geneeskundigen, van opleidingscholen voor inlandsche ambtenaren, voor inlandsche rechtskundigen, voor inlandsche officieren. Zou het geen tijd zijn om voor Sumatra's Westkust denzelfden weg op te gaan? vraagt hij, en merkt verder op, dat men wel gedacht heeft aan verbeteringen van het lot der europeesche, maar niet aan dat der inlandsche ambtenaren.

Aan het eind van zijn betoog geeft hij in overweging om op de begrooting voor 1910 ten behoeve van Sumatra's Westkust het volgende te brengen: een som ter verbetering van het onderwijs der inboorlingen, vooral in handel en nijverheid, een som om behoeftigen, die zonder werk zijn, een voorschot te geven om aan den arbeid te kunnen gaan, een som om kleine bedragen tegen bilijke rentevergoeding aan inboorlingen beschikbaar te stellen, een som om inboorlingen in de gelegenheid te stellen hoogere inrichtingen van onderwijs te bezoeken, zooals de technische hogeschool, de hogeschool voor opleiding van controleurs enz., een soort studiebeurzen dus, welk bedrag later zou kunnen ingenouden worden van hun inkomen, en — last not least — een som om de bezoldiging der inlandsche ambtenaren te verhoogden.

In de **Pantjaran Warta** bespreekt een zich met een vraagteeken onderteekenende medewerker de vooruitstrevende beweging, speciaal in Oost-Java. Het komt hem voor, dat de drang om het javaansche volk te ontwikkelen, op dit oogenblik zich te veel uit in het houden van vergaderingen. De een wil zus, de ander wil zoo vooruitgaan, maar den rechten weg

daartoe schijnt men nog niet te weten. Als gij bijv. tegen den kleinen man of tegen een desahoofd zegt: weet gij, dat de aanzienlijken er over denken, om het javaansche volk vooruit te doen gaan, zal deze U onnoozel vragen: Waarheen willen zij ons dan doen gaan?

Schrijver vindt, dat de beweging, door **Boedi Oetomo** in O.-Java teweeggebracht, nog niet in zekere, bewuste richting voert en vertelt verder, hoe eens een vergadering was belegd, die door tal van ambtenaren bijgewoond werd, maar nauwelijks een vierde van hen tot het lidmaatschap toetrad. Deze toegetreden keken verlegen naar links en naar rechts en heel schuchter naar hunne meerderen. Eenigen tijd later belegde men een bijeenkomst tot de benoeming van een bestuur. De gekozen voorzitter bedankte echter. Weer werd een vergadering uitgeschreven voor een presidentsbenoeming, doch toen is niemand verschenen! Is dit een bewijs van lust tot samenwerking? roept hij uit. Het is duidelijk, dat wij ons nog geheel afhankelijk gevoelen van de boven ons gestelden; wij doen precies, wat deze willen. Zijn onze superieuren bang uitgevallen, dan zijn ook wij vreesachtig; wakkeren zij ons aan, dan gaan wij door dik en dun met hen mee. Willen wij, Javanen, inderdaad vooruit, dan is het noodzakelijk, dat de ambtenaarsstand en zij, die daarbuiten staan, de handen in elkander slaan, dat zij af en toe tezamen komen om overal allerlei onderwerpen te spreken, als handel, landbouw, veeteelt, het doen bezoeken der scholen door onze dochters enz. Bij die besprekingen zullen de niet-ambtenaren den eerbied, dien zij aan de prijais verschuldigd zijn, zeker niet uit het oog verliezen. Zij zullen er over verheugd zijn, dat ook zij als menschen beschouwd worden. Dan zal het gemakkelijk vallen, van allen geld los te krijgen. Want, eindigt de schrijver geruststellend, dan zijn wij een van zin.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Ook de indochineesche bladen wijden hartelijke woorden van vreugde en trouw bij het vernemen van de gelukkige gebeurtenis. Het hoofdblad van de **Pewarta Soerabaja** van 1 Mei werd gedrukt op oranje-kleurig en de drie bijvoegsels respectievelijk op rood, wit en blauw papier, een te waardeeren attentie van een blad, dat zoo menigmaal een zéér bitteren toon heeft aangeslagen, de moeilijkheden besprekende, welke de chineesche emigranten in Ned.-Indië ondervinden tengevolge van het passenstelsel en het verplicht wonen in wijken, — maatregelen, welke de redactie niet meer in het kader van den tegenwoordigen tijd passend vindt.

Aangaande den chineeschen regeringscommissaris **Taydjing Ong Thay Tjeng** deelt de **Pewarta Soerabaja** mede, dat hij een **Hokkian-chinees** is (dus behoort tot den stam, die op Java de meeste leden telt), aan inrichtingen van hooger onderwijs in Europa heeft gestudeerd en in het bezit is van een europeesch diploma. Na zijn terugkeer in China deed hij het staatsexamen en verkreeg den titel van „**ki djin**” (2e graad). Te Solo werd ter zijner eere in den kraton een luisterrijk feest gegeven.

De regent zeide, dat wij een gemeenschap vormen, een **kemoeni**, waarin men dezelfde belangen heeft tot op zekere hoogte, en waar men dan ook de kosten tot handhaving dezer gemeenschappelijke belangen gemeenschappelijk moet dragen. Daarom is het heel billijk dat menschen, die geen kinderen hebben, meebetalen. Belastingen worden immers ook door ons allen betaald.

De som van f 600 per school is districtsgewijs omgeslagen. Er zijn desa's, waar meer gebruikt en andere waar minder gebruikt wordt, maar net als voor de desa zijn er ook gemeenschappelijke belangen voor het heele regentschap; daarom moet ieder ook gelijkelijk betalen, en wel f 0.50 in het district **Serang** per hoofd; en f 0.75 in de districten **Tjiroeas** en **Pontang**, omdat hier minder bevolking is. Natuurlijk wordt nu in de desa's nog nader geregeld wie meer en wie minder dan het vastgestelde bedrag zal moeten betalen, om deze vrijwillige belasting voor de bevolking zoo licht mogelijk te doen zijn. De regent heeft zeker wel in een honderdtal desa's van zijn regentschap deze kwestie zelf uiteengezet en in de meeste desa's werden geen bezwaren gehoord; ja, gewoonlijk vond de regent grooten steun en bijval bij de desamenschen als eerst maar de bedoeling een ieder duidelijk was gemaakt. En waar nog eens bezwaren werden geopperd, is het altijd gelukt na eenige conferenties, soms gedurende enkele dagen, die bezwaren weg te ruimen. De regent heeft er ook voor gezorgd, dat de verdeling der kosten per hoofd in de desa zoo eer-

Het blad verwacht dan ook, dat de Soesoehoean, die zeer gesteld is op onderscheidingssteekenen, er andermaal een van het Chineesche Rijk zal krijgen.

Vreemd is het, dat het eerste nummer der **Bromartani**, de officiële courant van het Soerakartasche hof, verschijnend na de komst van dien grootwaardigheidsbekleeder te Solo, met geen enkel woord van dit bezoek rept.

In de **Perniagaan** wijst **Tjan Lie Gan** er op, dat men herhaaldelijk in dagbladen geschreven heeft tegen het dubbelen en het bijeloof onder de „**Tjong hwa hoedjin**” (getrouwde chineesche vrouwen). Schrijver meent, dat de chineesche vrouw niet daarvan af te brengen zal zijn, zoolang haar echtgenoot niet tot haar karaktervorming meewerkt. Al leven wij ook in de eeuw van algemeenen vooruitgang, zegt hij, de getrouwde vrouw zal aan dien vooruitgang geen deel hebben, als zij niet door haar man aangespoord wordt tot meerdere ontwikkeling en het meisje daartoe niet aangemoedigd wordt door het voorbeeld harer ouders. De chineesche vrouwen wijden zich nu slechts aan keuken, aan naaiwerk, en aan het dobbelspel, terwijl zij nog voor afgoden neerknielen. Het aantal ouders dat ook hunne dochters onderwijs doet genieten, is nog zéér klein. Schrijver hoopt echter, dat de chineesche vrouwen meer en meer het nut van goed onderwijs zullen besefsen, en het voorbeeld der vooruitstrevende vrouwen in deze zullen volgen.

Tegenwoordig worden veel chineesche knapen uit **Lamjang** (Ned.-Indië) naar **Nanking** gezonden om daar hunne studiën voort te zetten, zegt de **Sinar Borneo** in hare rubriek **Sana-Sini** (Van hier en ginds). Men kan aannemen, dat zij bijna allen kinderen zijn van goeude gezinnen, daar dezen ide overtochtskosten konden betalen. Zouden nu ouders, die daarvoor geen genoeg geld hebben, de hoop moeten laten varen om de opvoeding hunner zonen in het stamland te doen voltooien, al heeft de Chineesche Regeering thans bepaald, dat de studie te **Nanking** voor chineesche knapen uit Ned.-Indië kosteloos zal zijn? Schrijver hoopt, dat ook in het bezwaar der uitgaven voor de reis tegemoet kan worden gekomen. Het chineesche Ministerie van Buitenlandsche Zaken (**Goa Boe Po**) heeft immers bepaald, dat elk jaar een oorlogschip Ned.-Indië zal bezoeken, om zich van den toestand der chineesche emigranten te vergewissen; dit oorlogsvaartuig zou, meent hij, de chineesche knapen, die de hogere school te **Nanking** willen bezoeken, gratis kunnen overbrengen. De chineesche Regeering behoeft daarvoor geen groote kosten te maken, terwijl deze wijze van vervoer hem toch ook véél beter voorkomt dan iedere andere scheepsgelegenheid.

Van Vreemde Koloniën.

Opium in Indo-China.

De **Dépeche Coloniale** merkt op, dat sommigen wel wat hard van stapel zijn geloopen, door de voorspelling eener spoedige invoering van een opium-verbod in Indo-China, naar aanleiding van de, door de Internationale Opium-commissie te

lijk mogelijk zou geschieden, en in tegenwoordigheid van de assistent-wedana's door de desabesturen zou worden bepaald, na elken desa-man gehoord te hebben over zijn inkomsten. De bezitters moeten in doorsnede altijd meer betalen dan de menschen, die voor hun dagelijksch bordje rijst moeten werken.

Dan moet er ook nog behalve deze bijdrage in ééns, maandelijks een kleine som betaald worden, althans voorloopig, voor de kosten van onderhoud en de bezoldiging der goeroe's of juist voor de terugbetaling van het renteloos voorschot van het gouvernement. De regent wil echter het onderwijs geheel vrij maken voor de bevolking, dat is dus nog mooier dan bij de Hollanders, waarvan het grootste gedeelte nog altijd moet betalen voor zijn onderwijs. De goeroe's moeten echter toch bezoldigd worden en de regent wil dit ook doen **communistisch**, nl. door aan de school voor den goeroe te verbinden apanagevelden, groot zes bouws, waarvan de goeroe gemiddeld een maandelijksche verdienste heeft van f 18 à f 20. Wanneer het eenmaal zoo ver is, zal dus ons onderwijs geheel vrij zijn. Nu betalen de desamenschen gemiddeld 4 centen in de maand voor het onderwijs. In de desa zelf wordt deze bijdrage weer geregeld naar de inkomsten of het bezit der desamenschen. Zoo is er een weduwe in de desa **Kasemen**, die eenige kindertjes naar de school zendt en maar 1½ cent in de maand behoeft te betalen.

Wij zijn zeer gelukkig.

DE DIARO VAN BOEMI-AJOE.

's maands; de reserve-goeroes met nog minder. Wanneer zij invallen, krijgen zij volle betaling voor den tijd dat zij actief dienst doen. Die dertig goeroe's genieten dus een totale bezoldiging van f 5400 's jaars, terwijl de extra onkosten voor de tijdelijke opleiding nog een kleine f 400 bedragen. Het gouvernement nu geeft een subsidie van ruim f 3000 en bovendien een renteloos voorschot van f 3200. Nu moeten wij, desamenschen, dat voorschot voor het einde van dit jaar terugbetalen. En dat zal ook heel best gaan, want er is een goede regeling getroffen. Niet alleen de ouders van kinderen in de desa betalen voor de instandhouding van het onderwijs, maar een ieder, ook ongetrouwde menschen en lieden, wier huwelijk niet door kinderen gezegend werd. De regent heeft ons dit duidelijk gemaakt. Hij zeide, dat wij allemaal voordeel hebben van de ontwikkeling der kinderen; deze worden groot en hoe meer ontwikkeld zij dan zijn, hoe grooter diensten zij aan de desa kunnen bewijzen. B.v. als zij hun velden later beter zullen bewerken dan wij en onze vaders en grootvaders deden, omdat wij niet konden lezen de adviezen van knappe menschen, die het beter weten dan wij. Maar als onze kinderen dit wel kennen, zal er meer welvaart komen in de desa, en ook zullen zij meer kunnen doen voor de desa dan wij, omdat zij verschillende dingen geleerd hebben die ons onbekend waren, en zoo zal toch altijd de desa als geheel er voordeel van hebben, wanneer de kinderen leeren lezen, schrijven en rekenen.

Sjanghai geformuleerde wenschen.

Die wenschen, welke ten overvloede de noodige sanctie ontberen en slechts de waarde hebben eener beginselverklaring, laten toch aan de verschijnende landen reeds eene groote mate van vrijheid.

Waarop het daar eigenlijk aankomt, was dat men het noodig heeft geoordeeld, dat streng toezicht gehouden wordt op aanmaak en verkoop van opium.

De Commissie achtte eene geleidelijke vermindering van het aantal opium-verkoopplaatsen gewenscht met de toevoeging evenwel, dat rekening moest worden gehouden met de toestanden in onderscheidene landen.

Anderzijds verklaarde zij, dat het gebruik van opium, in welken vorm ook, behalve voor medische doeleinden, behoort te worden verboden of onder zorgvuldig toezicht gesteld.

Het bestuur van Indo-China is reeds eenigermate aan de wenschen der internationale Opium-Commissie tegemoet gekomen door enerzijds den verkoopprijs van het opium te verhoogen, anderzijds maatregelen te treffen tot sluiting eerlang der openbare schuifgelegenheden.

Verder te gaan zou zijn de belangen van de schatkist noodeloos op te offeren, daar noch de openbare gezondheid, noch de openbare zedelijkheid daarmede zouden zijn geëind.

Uit de, door de gedelegeerden van Indo-China bij gelegenheid van de vergadering der Commissie gegeven aanwijzingen, zou toch moeten blijken, dat de door de regie op het opium gestelde hooge belasting oorzaak is, dat het gebruik van het heusap zich bepaalt tot een kleine groep rijke nietsdoeners en tot de Chineesche koelies van Cholon, zoodat het aan het opium-verbruik verbonden euvel zich nagenoeg uitsluitend doet gevoelen door een deel der bevolking, waarvoor het Fransch bestuur geen verantwoordelijkheid op zich heeft genomen.

(Wij teekenen hierbij aan, dat deze voorstelling van zaken niet juist kan zijn. In hetzelfde Fransche koloniale blad troffen we toch onlangs een klacht aan over het gebruik van gesmokkeld opium door de bevolking van Laos, die hiervan voorzien werden door heden uit de naaste omgeving van den vorst van Loeng Prabang. In Laos, dat toch ook tot Indo-China behoort, treft men nog geen rijke nietsdoeners en ook geen Chineesche koelies aan).

Intusschen meent het blad, naar aantekening van het aangenomen feit, dat het vooral immigranten zijn, die zich aan het opiumgebruik schuldig maken, te kunnen besluiten, dat hierdoor reeds het beroep veroordeeld is, dat men doet op de sentimentaliteit der Franschen, ten behoeve van een volk dat zoogenaamd een rasch verval tegemoet gaat door het opiummisbruik.

Men had, dunkt ons, kunnen volstaan met te wijzen op de mate van het opiumverbruik in Indo-China, dat geschat op 3 miljoen taëls, of ongeveer 45 tot 60 pijpjes per hoofd der bevolking en per jaar zeker grooter is dan het verbruik op Java, waar dit slechts 10 pijpjes per hoofd en per jaar bedraagt, maar toch verre ten achter staat bij het alcoholverbruik in Europeesche landen van 200 tot 400 borrels per hoofd en per jaar.

De Dépeche Coloniale wijst er dan evenwel op, dat men aan Frankrijk zal kunnen verwijzen, dat in China dan toch wel er aan gedacht wordt om het opiumverbruik af te schaffen, en schrijft dienaangaande:

„De Internationale Commissie heeft inderdaad de oprechtheid van het streven der Chineesche Regeering, om de opium-productie en het opiumverbruik te beperken, erkend. Der Chineesche regeering kwam dit bewijs van goed gedrag zeer gelegen, dat des te meer op prijs gesteld wordt, wijl ze in dit opzicht niet verwend is. Het is evenwel gezinszins zeker, dat deze hulde aan hare eerlijke bedoelingen niet voor een, zij het nog zoo klein deel moet worden toegeschreven aan de eischen der internationale beleefdheid, die niet toelaat elkander onaangename waarheden te zeggen, dan wel aan de bijbedoelingen van belanghebbenden, onder de Commissie, wier lik daardoor min of meer beneveld was.

„Hoe het ook zij, de Chineesche regeering zal niet nalaten om zich op dat bewijs te laten voorstaan. Het ongeluk wil nu echter, dat niet alleen in de bij dat certificaat betoogde overtuiging deelen, en het is de Chineesche regeering, die door twee edicten van den laatsten tijd dien twijfel versterkt.

„Het eerste van die edicten brengt de maatregelen in herinnering, welke reeds tevoren getroffen waren om de opium-productie en het opiumverbruik te beperken. Niet alleen worden die maatregelen nog verscherpt, maar zelfs wordt een kortere termijn gesteld, waarbinnen het opiumverbod zal worden uitgevaardigd. Wat wil men nog meer, niet waar? Maar, wacht eens even! In afwachting van

het absoluut verbod, wordt bij hetzelfde edict ten behoeve van den Staat het monopolie van den verkoop ingesteld.

„Bij het tweede van de hier bedoelde edicten wordt een serie van voorbereidende maatregelen voorgeschreven voor de instelling van een budget. China wil zich op militair en economisch gebied toerusten. Hiertoe behoeft het een op goede grondslagen berustend financieuzen. Het kan dan niet meer afhangen van den meer of minderen ijver der provinciale autoriteiten om bij te dragen in de kosten van het centraal gezag. Dit zal dan wel drie maal meer noodig hebben dan het thans jaarlijks met de noodige moeite int. Vandaar de noodzakelijkheid om de noodige middelen van zekeren omvang te scheppen. Waar zijn die te vinden?

„Wanneer men de beide edicten naast elkander legt en ziet, dat in het eerste gegeven wordt, waarop het in het tweede aankomt, komt men er toe, zich de vraag te stellen, wie hier de bedrogene is. Men zal moeten toestemmen, dat de verleiding voor een in geldnood verkeerende regeering groot is om op een gegeven oogenblik te vergeten, dat hare oprechtheid met ophef aan de geheele wereld is verkondigd. Men zal dan ook moeten erkennen, dat de hierna gestelde hypothese nog zoo ongerijmd niet moet worden geacht.

„Engeland beperkt van jaar tot jaar den invoer van opium uit Engelsch-Indië in China zoolang tot dat die invoer geheel heeft opgehouden. Intusschen heeft China het monopolie van den opium-verkoop georganiseerd en dien verkoop geleidelijk beperkt, wat niet wegneemt, dat die elk oogenblik weer aanmerkelijk kan worden uitgebreid. Met de papaver-cultuur is het een ander geval. Maar al is die ook geleidelijk ingekrompen, dan kan ze in twee jaren tijds weer denzelfden omvang hebben van te voren. Een middel onder de hand hebbend, dat zich gemakkelijk laat exploiteeren zonder vreeze voor de concurrentie van het Indische product, waarvoor de Chineesche deur is gesloten, gaat de regeering te Peking er toe over het opium-monopolie verder te regelen, te bevestigen en uit te breiden.

„Men beschuldigt haar van onoprechtheid. Zij wijst op de noodzakelijkheid, die sterker is dan haar goede wil. Zij betoogt, dat het naar onmogelijk is zulk een belangrijk middel prijs te geven, dat ze rekening heeft te houden met de gewoonten der bevolking, met de belangen der provinciën, die het opium produceeren, dat zij door zich het toezicht op den verkoop van opium en mogelijk ook op de papaver-cultuur voor te behouden den gaezel binnen de perken houdt en aan de verwoestende gevolgen grenzen stelt. En houdt men aan, dan stelt zij het dilemma: of het opiummonopolie, of een verhooging van invoerrechten, waarvan alle op China handeldrijvende natiën ernstige nadeelen zouden ondervinden. Maar wie zou er blijven aandringen, op grond waarvan en met welk recht?

„Zou Engeland, beroofd van de voordeelen van den uitvoer van opium uit Indië naar China wellicht protesteeren? Op bedoeld oogenblik zouden immers de uitvoeren hebben opgehouden het belang ware verdwenen en in elk geval is het niet te denken, dat Engeland bij alle moeilijkheden van zijn huidige positie in Europa, en die het mogelijk in de naaste toekomst in het Verre Oosten wachten, zich nog allerlei complicatiën op den hals haalt, afgescheiden van den ongunstigen indruk, dien een nieuwe opium-oorlog met China zou teweegbrengen. Voor vijftig jaren kon het nog zoo iets beginnen. Maar, de tijden zijn veranderd, en wat toen mogelijk was is het nu niet meer.

„Men kan dus zeggen, dat de Chineesche regeering gemakkelijk spel heeft. Alles te winnen, en niets te vreezen, behalve een knak in haar goeden, eerlijken naam, een risico, dat voor een Aziatische regeering, gegeven den inzet van het spel, niet zwaar telt. Laat ons dus de gevoelige ziertjes, door de besluiten der Internationale Commissie te Sjanghai vervuld van vreugde en zoete hope, verwijzen naar een tijdstip, tien jaartjes verder of misschien zelfs eerder, en verzoeken, dat men tot op dat tijdstip het budget van Indo-China de uit het opium-middel getrokken inkomsten kalmpjes innen laat.

Handel in Belgisch-Congo.

Men weet, dat door Morel en consorten in Engeland voortdurend tegen den Congo-staat de troef uitgespeeld werd, dat deze zich niet zou hebben gehouden aan de bepalingen betreffende vrijheid van den handel voor allen in het Congo-bekken.

Onze lezers weten ook, dat het verwijt volstrekt niet den eigenlijken handel in den Congo-staat betrof, maar dat de caoutchouc-handelaars en de reeders van Liverpool wilden, dat hun vrijheid werd gelaten om den caoutchouc-rijkdom van den Congo, staat uit te buiten op de wijze als door de palm-

oil-ruffiaas in Nigeria in toepassing was gebracht, ten aanzien van de daar gewonnen palm-olie.

Wij hebben er ook op gewezen, dat al dat humaniteitsgehuichel van de Congo Reform Association de vlag was, die een vuile lading dekte, waarvoor uit tal van getuigenissen van onpartijdige lieden de bewijzen konden worden bijgebracht.

En wat nu het verwijt betreft, dat de Belgen den alleenhandel in hunne kolonie zouden begeeren, halen we uit een rapport van den vice-consul van Frankrijk, te Matadi, E. Lucciardi, slechts het volgende aan:

„Belgisch Congo is open voor onze handelaars, voor onze industriëlen, die, zoo ze zich daartoe slechts de moeite willen geven, daar vrij belangrijke afzet voor hunne goederen kunnen vinden.”

Alkohol in Engelsch-Indië.

Lieden, die het wel meenen met den inlander in Engelsch-Indië, maken zich ongerust over het toenemend verbruik van alcoholische dranken in die kolonie. Maar ook daar schijnt men niet in te zien dat overijver wel eens oorzaak kan zijn, dat men het doel voorbijschiet. Dit werd aan den Matigheidsbond te Bombay onder de oogen gebracht door den gouverneur der provincie, toen hij in antwoord op een verzoek van dien bond o.a. het volgende opmerkte:

„Het valt niet gemakkelijk u onmiddellijk te beantwoorden, omdat uw doel mij niet recht duidelijk is. Uit eenige passages in uw verzoek komt het mij voor op te moeten maken, dat gij in uw hart het alcohol-verbod voorstaat en den verkoop van bedwelmingsmiddelen geheel wilt zien afgeschaft. Indien dat zoo ware, vrees ik dat niets wat ik zou zeggen u zou bevredigen, en dat u alle pogingen van het bestuur om matigheid te bevorderen als nutteloos zoudt beschouwen. Algeheel verbod is niet hetzelfde als matigheid, en ik kan u geen hoop geven dat maatregelen in eerstbedoelden geest, welke, indien u die in détail uitwerkt, ook u zullen blijken met zeer groote moeilijkheden te zijn verbonden, in Indië wel ooit zullen worden getroffen.”

De gouverneur beloofde evenwel den bond, dat hij, waar mogelijk, die maatregelen zou wettigen, welke aan de bevordering der matigheid ten goede zouden komen.

Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

De opkomst van het Ned. gezag in Oost-Indië.

Tusschen de jaren 1862 en 1888 verscheen met bovenstaanden titel het bekende, voor de kennis der geschiedenis van de Nederlanders in den Oost-Indischen Archipel, onmisbare standaardwerk waarvoor de bewerkers, Jhr. Mr. J. K. J. de Jonge en M. L. van Deventer de gegevens putten uit onuitgegeven stukken van het Oud-Koloniaal Archief. In het geheel zagen van deze publicatie dertien deelen, in hoofdzaak handelend over Java, het licht, terwijl een tweede Reeks, door P. A. Tiele en J. E. Heeres uitgegeven, de Buitenbezittingen bevat. (Van deze Reeks verscheen tusschen 1886 en 1895 Deel 1—111, en is een IVe deel in bewerking.)

Bij de firma Nijhoff is thans verschenen een Supplement in twee deelen op het laatste deel van genoemde Eerste reeks, getiteld:

Documenten omtrent Herman Willem Daendels, Gouv.-Generaal van Ned. Oost-Indië. Verzameld en van inleidingen voorzien, door wijlen Dr. L. W. G. de Roo.

Het zou een nutteloos werk zijn te trachten in een kort bestek een overzicht te geven van den inhoud van deze aanvullende archief-studie van Dr. de Roo, welke — hetzij terloops opgemerkt — een geheel ander en gunstiger licht werpt op het leven en de daden van den grooten maarschalk Daendels gedurende den tijd, dat hij het bewind in Indië voerde, dan de voorstelling, door Van Deventer gegeven. Jaren lang werkte Dr. de Roo om zijne gegevens te verzamelen en voor de pers gereed te maken, doch de verschijning mocht hij niet beleven. Bij zijn overlijden, op 27 Febr. 1907, was het h. geheel gereed en zorgden zijn zoon, Mr. W. de Roo de la Faille en de heer G. P. Rouffaer voor de uitgave, waarmede toch nog ruim 2 jaar gemeed zijn geweest.

De Indische Gids.

Het Juni-Nr. vangt aan met een uitvoerige beschouwing van den oud-luitenant-kolonel van het leger in N. O.-I., F. C. Hering, over Java's weer- vermogen tegen een buitenlandschen vijand, naar aanleiding van een den 26en Februari jl. door den heer J. A. Gratama gehouden voordracht, getiteld:

Beschouwingen over de middelen ter verbetering van het Javaansche element in het Ned.-Indische leger.

Het spreekt van zelve, dat de schr. in zijn betoog ook de veelbesproken positie van den Inlandschen officier onder de oogen ziet en ont.eenen wij daaraan het volgende:

„Voor een omgang op geheel gelijken voet tusschen de Europeesche en Inlandsche officieren is gelijke algemeene wetenschappelijke kennis niet noodig. Steeds zijn er in Nederland en in Indië naast elkander officieren geweest, die de Staf, later krijgsschool hadden gevolgd, die van de Kon. Militaire Academie afkomstig waren, die aan den Hoofdcursus waren opgeleid, die het zoogenaamd verlichte examen hadden afgelegd en eindelijk die zonder examen waren benoemd, dus aan geen enkelen wetenschappelijken eisch hadden voldaan; nimmer heeft dat invloed gehad op den kameraadschappelijken omgang van allen; daarvoor waren de officieren te verlicht; ook bij hen waren karakter en beschaving alleen de eischen, waarnaar zij zich voegden, evenals in de algemeene maatschappij, waarin men niet anders handelt.

Waartoe dan — vraagt schr. — die groote algemeene kennis in de Inlandsche officieren? Voor het volvoeren van de eigenlijke officierstaak wordt zij geenszins vereischt. Men mag niet uit het oog verliezen, dat de hooge wetenschappelijke eischen, die aan de Europeesche officieren worden gesteld voor een groot deel op rekening staan van de algemeene ontwikkeling in hun Moederland. Wat heeft de Inlandsche officier aan die vreemde talen, die hem met zijne minstens drie andere talen tot een polyglot zouden maken; wat heeft hij aan hogere en beschrijvende meetkunde, mechanica, scheikunde, algemeene geschiedenis, en uitvoerige aardrijkskunde van Europa, Amerika en Afrika?

De instelling van het instituut van Inlandsche officieren was voor de Javaansche maatschappij een maatregel van zeer ingrijpend karakter, die maar niet zoo terstond in de toestanden is ingeweven. Dit is een voorname reden, waarom de resultaten niet dadelijk gunstig zijn. Men moet geduld hebben. Het ontbreekt den Javaan nog ten eenenmale aan de voorbereiding, die noodig is voor de studie tot het officiersexamen. Indien men al aanstonds eene opleiding invoert, zooals aan de Kon. Mil. Academie wordt gegeven, dan is het gevaar groot, dat de maatregel geheel zal mislukken. Men is er in Nederland en in Indië toch al vlug bij om eene poging als niet geslaagd te beschouwen. Kalm aan dus. Oorspronkelijk althans eene eenvoudige (maar voldoende) opleiding. Wat mij aangaat — besluit de schr. — ik zal, geloof ik, de boven opgesomde sterrekunde enz. nooit noodig achten, maar is de Regeering van andere meening, zij ga toch niet te spoedig over tot vervulling van de hooge eischen, die thans reeds door sommigen gesteld worden.

De heer H. J. Kerbert, O.-I. houtvester, schrijft vervolgens een artikel over Exploratie en exploitatie van Wildhoutbosschen in de Buitenbezittingen. Tegenover de 700.000 H.A. djatibosch van Java vindt men — volgens schr. — op de B.B. een paar miljoen H.A. gemengd bosch. De eerstgenoemde bosschen worden thans door een 40-tal houtvesters beheerd, terwijl we momenteel op de B.B. aantreffen een inspecteur zonder personeel. De voornaamste oorzaak van de verwaarloozing der wildhoutbosschen buiten Java moet dus worden gezocht in gebrek aan personeel, welk euvel als een roode draad door de geschiedenis van het Boschwezen in Ned.-Indië loopt. Nadat de schrijver aantoonde, op welke wijze aan dezen toestand een einde kan worden gemaakt, besluit hij: „Nu de djatiboschen circa 2 miljoen gulden per jaar netto afwerpen, welk bedrag door uitbreiding van den aankap in eigen beheer aanmerkelijk zal kunnen worden verhoogd, mag daarvan wel een zeker percentage, bijv. 5%, worden aangewend voor het onderzoek der bosschen in de Buitenbezittingen. Het wil mij toeschijnen, dat in Groot-Nederland plaats is voor Groot-Boschwezen.”

Van de overige bijdragen in dit Ind. Gids-nummer: noemen wij: Uit de geschiedenis der O.-I. Compagnie in de 18e eeuw, door N. MacLeod. IV. De reforme in het Zeewezen en andere takken van bestuur onder van Imhoff. — Ontwouding en regenval op Mauritius (met kaartje), door J. E. de M(eijer). — De juist-snelle aanleg (van het geweer). — Verschillende oplossingen van het muntvraagstuk in Aziatische landen. IV. China. — Het beheer van Britsch Nieuw-Guinea. — Maandelijksche reizen van brochures en van tijdschrift- en dagblad-artikelen, door J. E. de M. — Koloniale literatuur. — Wetenschap en Industrie (Immigratie van Britsch-Indiërs in de Britsche kroonkoloniën. De naam coprah). — Maandelijksche bibliographie voor Oost- en West-Indië, door W. C. Muller.

Weekblad voor Indië.

No. 2 van jaargang 1909—10 houdt in: Gaat de halve maan onder? door R. B. — De verjaardag van Prins Hendrik te Temangoeng (met foto), door J. A. K. — Een bijzondere plechtigheid (in Constantinopel), door Beautieu. — Automobilmisme op Java (met foto), door X. — Madoereesche zeden. Moordenaars, door v. d. G. — Feesten in de Vorstenlanden (garebeg moelod in Djokjakarta) door Later. — Vendutie.

De Indische Mercurus. No. 21.

Het Nr. van 1 Juni bevat onder het opschrift: De rietsuiker-industrie in de verschillende landen van productie een belangrijke, zeer uitvoerige beschouwing over genoemde industrie in Britsch-Indië, door den alleszins bevoegden schrijver den heer H. C. Prinsen Geerligts als volgt ingeleid:

„Tengevolge van verschillende oorzaken, waaronder ik noem: de Brusselsche Conventie, de verovering van Formosa door de Japanners, de tariefgunstigheden door de Vereenigde Staten aan de voormalige Spaansche koloniën toegestaan en niet het minst door de toepassing der vorderingen van de wetenschap op het bedrijf, is de rietsuikerindustrie, die door sommigen reeds ten doode was opgeschreven, weder met nieuw leven bezielde en heeft wederom het aandeel, dat de bestwortsuiker in de wereldproductie heeft, overvleugeld. Het oogenblik komt mij dus voor goed gekozen te zijn om dezen gewichtigen tak van nijverheid in al zijne aangenomen te bestudeeren, na te gaan aan welke factoren menk bijzonder geval opbloei of verval zijn toe te schrijven en daaruit gevolgtrekkingen voor de toekomst af te leiden.”

De schrijver gevoelde zich des te meer tot de studie en bespreking dezer vraagstukken aangetrokken, omdat hij van zeer nabij het verval en den wederopbloei der rietsuiker-industrie heeft bijgewoond en verder doordat hij, zowel door eigen aanschouwing als door geregelde brieuwisseling met gezaghebbende personen in nagenoeg alle rietsuikerproducerende landen in de gelegenheid is over de meest betrouwbare inlichtingen omtrent de rietsuikerindustrie in alle oorden der wereld te beschikken.

Voorts brengt dit Nr. het aan de Javasche Courant ontleende Bericht omtrent de Gouvernements-kina-onderneming over het 1e kwartaal 1909, benevens de gewone wekelijksche rubrieken, als: Kultuurberichten, Kleine mededeelingen, Financiële berichten en verslagen, Nieuwe Maatschappijen, enz.

Vragen van den Dag.

In de Juni-aflevering van de Vragen schrijft Dr. H. Blink een artikel over „Het rundvee naar zyne geografische verbreiding en economische beteekenis bij onderscheidene volken”, waarbij ook een hoofdstuk over het rundvee in Nederlandsch-Indië. Het volgende is er aan ontleend:

„De Inlandsche hoornveestapel bestaat op Java uit buffels of karbotuwen en eigenlijke runderen. Van deze is de buffel naar bouw aard en voorkomen het meest typisch Javaansch. Log en zwaar, langzaam in zijn beweging, gaarne verblijvend op modderachtige gronden, is hij bij uitstek geschikt, om bij de bewerking der sawan's dienst te doen. Het rundvee op Java dient tot trek- en ploegvee en als slachtmateriaal bij feestelijke gelegenheden. Bij den landbouw is het rundvee nog meer van belang voor den ploeg dan voor het eigenlijk vervoer. Het rundvleesch wordt hoofdzakelijk gebruikt door Europeanen, Madoerezen en de groote garnizoenen. De inlandsche bevolking is over 't geheel te arm, om zich geregeld met vleesch te voeden, en zij gebruiken dan bij feestelijke gelegenheden meest nog karbouwenvleesch. Op Bali met zijn Boeddhistische bevolking wordt de veeteelt vrij algemeen gedreven, hoewel niet zooveel als op Java. De Boddhisten, ook die in Sam en Britsch-Indië, eten echter het vleesch niet; voor hen dient het rund enkel als trekdiër.

Het is wel opmerkelijk, dat op Java, een land met zooveel Europeanen, de koeien zoo goed als niet gemolken worden. Zelfs op Madoera — met zijn veeteelt op groote schaal — geschiedt dit bijna niet. En toch is Ned.-Indië in toenemende mate een boter- en kaas consumerend gebied. De invoer van boter is van 149.000 K.G. in 1893 toegenomen tot 1390000 K.G. in 1907, de invoer van kaas is in dezelfde jaren van 124.000 K.G. tot 208.000 K.G. vermeerderd. Zou het eiland Madoera niet geschikt zijn voor het condenseeren, steriliseeren en verpakken van gecondenseerde melk? Zouden de koele bergstreken niet geschikt zijn voor roomboterfabrieken en kaasmakerijen? Thans levert Java nog bijna geen boter en melk. „Doch als in een centrum een fabriek van gecondenseerde melk of zuivelbereiding wordt opgericht, zullen vele veebezitters onder goede leiding zich er op toelagen, een gedeelte van

hun veestapel voor de melkproductie te bestemmen. Dan zal ook voor Indië het tijdstip aanbreken, dat de veeteelt als zoodanig een bedrijf wordt, dat een behoorlijk bestaan oplevert voor de bevolking.”

Ten slotte zij gewezen op een opstel in het jongste nummer van Eigen Haard, getiteld: „Een maand aan boord van „De Klerk”, door Mr. White, waarin de schrijver zijn indrukken weergeeft in woord en beeld van een reisje naar verschillende Moluksche eilanden, zoomede op een tweetal pas verschenen publicatiën, n.l.:

Dr. J. H. F. Kohlbrugge: Die Gehirnfurchen Malajischer Volker verglichen mit denen der Australier und Europäer. Ein Beitrag zur Evolutionslehre; en:

Zeemansgids voor den Oost-Indischen Archipel. Deel III. Tweede druk. Op beide werken hopen wij in een volgend overzicht terug te komen.

Officiële Berichten.

Uit de Javasche Courant van 7 Mei 1909. No. 36.

In dit No. is opgenomen de ordonnantie, waarin herziening der bepalingen, betreffende den invoer, het bezit en den omloop in Ned.-Indië van zilveren muntspieën, bekend onder den naam van dollar, alsmede van dollarpasmunt, benevens verscherping der tegen de overtreding dier bepalingen bedreigde straffen.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Vergund: aan de onderwijzeres mej. L. J. Hartvelt om zich 6 maanden naar Europa te begeven. Ontslagen: op verzoek eervol de onderwijzer 1ste klasse W. v. d. Veen en de asp.-controleur W. A. J. Ulrich.

Benoemd: tot directeur van financiën F. A. Liefriek; tot commies te Soerabaja J. C. Monteiro; tot lid van den gemeenteraad van Malang W. P. Veltman; tot lid van den gewest. raad van Kedoe G. J. H. Westenk, van Pekalongan Jhr. F. V. A. Ridder de Stuers, van Pasoeroean F. A. Erkelens en D. Versteegh, van den gemeenteraad van Semarang J. J. S. van Leenwen; tot subst.-officier van justitie bij den R. v. J. te Batavia Mr. L. F. A. Baron de Kock.

Tijdelijk gesteld: ter beschikking van den Dir. van Fin. Mr. A. H. L. Roosmale Nepveu.

Benoemd: tot onderwijzer 2e kl. te Kendal A. J. Tiel; te Ambarawa G. J. van Rysinge en J. Baas; te Bangil A. J. Muskens.

Overgeplaatst: naar Buitenzorg de onderwijzer 2e kl. F. van Gulick; naar Saparoea de idem G. J. van Wagenveld.

Militair Departement.

Verleend: één jaar verlof naar Europa aan den meesterknecht-instrumentmaker te Soerabaja J. G. Cramer.

Ontslagen: op verzoek eervol uit 's lands dienst de luit.-kol. der artillerie T. A. de Neve; als mil. commandant van Banka de kapt. der inf. E. Kilian.

Benoemd: tot militair commandant van Timor en onderh. de tot majoor bevorderde kapitein der inf. P. J. Spruijt.

Bevorderd: bij het wapen der infanterie: tot majoor de kapiteins H. C. Stoelman en P. J. Spruijt; tot kapitein de 1e luitenants H. L. H. baron van Isselmuden, E. A. J. Nobeke, L. F. van der Kruk, W. Aars, F. Halkema en W. F. H. Epke.

Uit de Javasche Courant van 11 Mei 1909. No. 37.

Benoemingen enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof aan de commies bij de post- en tel.dienst Mej. J. de Bruijn; den landmeter J. H. A. Wolff en den adj. insp. inl. onderwijs J. G. Dammerboer.

Ontslagen: op verzoek eervol de opzichter W. A. Th. Ziesel.

Benoemd: tot ondervoorzitter van den landraad te Toeloengagoeng Mr. J. K. Onnen; tot lid v. d. gem. raad van Semarang Dr. G. F. H. Bijranck; tot notaris te Batavia G. H. Thomas; tot raadsheer in het Hooggerechtshof Mr. W. F. Haase.

Belast met de waarneming der betrekking van resident der Padangsche Bovenlanden H. J. A. Raedt van Oldenbarneveldt.

Ontslagen: Op verzoek eervol de wedono van Modjojoangoeng Kiahi Ngabehi Ardjowidigdo.

Benoemd: tot inlandsch officier van justitie in Bondowoso Raden Mas Sosrosoebroto; in Panaroean Raden Soemowardjojo.

Aangewezen: als tijdelijk voorzitter van den landraad te Mr. Cornelis Mr. H. G. Nederburgh.

Geplaatst: te Bondowoso de onderw. H. Schroo; te Tandjong Pinang mej. L. C. Comerelli; te Djokjakarta mej. A. M. E. Masquerier Holland; te Bondjonegoro mej. G. L. Feekes.

Militair Departement.

Bevorderd: tot off. van gezondheid 1e klas M. Meijers; tot majoor der genie de kapitein J. B. In t Veld; tot 1en luitenant der artillerie de 2e luit. J. Boodt; tot kapitein der inf. de 1e luit. R. E. Filet en C. A. Rogge.

Toegekend: de titulaire rang van 2e luitenant aan 1en kapelmeester van het korps stafmuzikanten te Batavia N. J. Gerharz, thans onderluitenant.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.

De Javabode t/m 12 Mei '09.

Het Bat. Nieuwsblad idem.

Het Nieuws v/d Dag v. Ned.-Indië idem.

De Sumatrapost idem.

Het Soer. Handelsblad t/m 10 Mei.

De Javasche Courant no. 36 en 37.

Het Ned.-Ind. Effectenblad no. 19.

De Indische Mercur no. 23.

Handelsberichten v/h Min. v. Landbouw.

Verlag v/d Handelsvereniging te Soerabaja over 1908.

De Indische Gids, Juni-afl.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagiers van het stoomschip „Goentoer”, gezagvoerder P. de Boer, van Rotterdam naar Nederlands-Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept: Mevrouw E. Douglas—Mac Gillavry; Mevrouw R. J. C. Aars—Bachman en 1 kind; F. A. Gits; Mevrouw J. H. P. Hensen; Mevrouw H. Th. C. Ros; L. Hermans en echtgenoot; W. O. van der Sluys Veer met echtgenoot en dochter; G. Versteeg met echtgenoot en 2 kinderen; M. J. Schildman; J. P. van de Sande; G. N. de Raad; J. J. Meppelink; A. van der Wal; J. Baljé; G. Marmelsteijn.

Naar Southampton: F. J. Mijnsen; Mevrouw M. van Delden; M. L. Moggenstorm W. G. Moggenstorm; J. A. van Leeuwen; Mevrouw J. A. Moggenstorm—Dinkelaar; L. van der Pol.

Naar Lissabon: Ch. de Pauw.

Naar Tanger: M. Eibert.

Naar Marseille: Jhr. Mr. H. J. H. Stoop; J. van Tertholen; J. H. Hemmes; Ch. L. Levoir; Mevrouw C. J. Levoir—Hartman; Mr. L. W. van Dam van Isselt; C. van Oldenborgh en echtgenoot; W. H. K. Eversen; M. Kuyper; P. H. Simon Thomas en echtgenoot; J. E. Verburgh; A. van der Hoop; Harry ter Kuile; A. M. Dekker.

Te Marseille zullen zich inschepen: Mevrouw M. de Vaynes van Brakell Buys—Twiss en 1 kind; I. Graham Gribble en dochter; S. Wachter met echtgenoot en 2 kinderen; H. A. Clerx met echtgenoot en 2 kinderen; J. W. H. van Lankhuijzen met echtgenoot en 1 kind; H. E. Beuker; H. Vliegthart; A. Greismann en echtgenoot; Mevrouw E. S. Bisschop; F. C. Fruman en echtgenoot; P. J. Roostee en echtgenoot; C. A. H. Taminiau met echtgenoot en 2 kinderen; Mevrouw J. Weller; A. G. Hoolboorn en echtgenoot; J. J. van Broekhoven en 1 zoon; J. van Eijsbergen.

Passagierslijst van het stoomschip „Prins Willem VII”, gezagvoerder J. C. Metus, van West-Indië naar Amsterdam.

A. M. J. Jansen; G. C. v. d. Veer; J. A. V. Colaço Belmonte, echtgenoot, 3 kinderen en bediende; Mevr. Koch en 2 kinderen; J. R. W. Pigott en echtgenoot, allen te Havre gedebatteerd, terwijl zich te Amsterdam zullen ontschepen:

G. A. Fyten, echtgenoot en kind; Mevr. E. Kroesen—Nahuis; Mevr. Newsam en kind; J. A. de Nijis.

Levensverzek. Mij. Arnhem.

Maatsch. Kap. Eén miljoen gulden (volteekend).

Bijkantoor te 's-Gravenhage: Kettingstraat 23,

Directeur W. J. FONTEIN.

Bijkantoor te Batavia: Kali Besar,

Directeur J. WILDEMAN.

TOKO BAHROE

Gevestigd anno 1898.

Telef. Interc. 4796.

v. Kinsbergenstr. 126 b/d Pr. Hendrikstr., den Haag.

Het beste en solidste adres voor de Indische familiën. Deze zaak staat met geene andere zaken of filialen in verbinding. Directe aanvoer uit Nederlandsch-Indië.

Vraag onze beroemde PECCO SOUCHON AFTER DINNER EN ASSEM THEE, voorzien van etiket alleen echt. Let s.v.p. op dit adres.

W. BARNAS & DIEMERS. — Importeurs.

MODE-MAGAZIJN „CAMELIA“

A. G. M. BEEKMAN-DRIEHUIJS
ANNA PAULOWNAPLEIN 13 - 's-GRAVENHAGE.

CONFECTIE VOOR DAMES EN MEISJES.

PLUCHE EN FLUWEELEN MANTELS. - GEKLEEDE ROKKEN, ONDERROKKEN.
STOFFEN EN ZIJDEN BLOUSEN IN RUIME SORTEERING.

HOEDEN EN PELTERIJEN.

STEEDS VOORRADIG: DE NIEUWSTE CEINTUURS, DASSEN, AVONDDASSEN EN HANDSCHOENEN. CONCURREERENDE PRIJZEN.

VACANT

N.V. Electriche Drukkerij

„Luctor et Emergo“

VACANT.

Amalia van Solmsstraat 2-4,

Telephoonn. 4424

:=:

Den Haag

Gouden Medaille.

Paris 1907

Internationale Tentoonstelling Hygiëne

Haargroei-middelen

merk „CRINOFLOOR“

zijn de middelen waarvan men het meest succes kan verwachten. Men vrage te overtuiging daarvan aan, de vele attesten van herstelden, welke gaarne op aanvraag franco thuis worden gezonden. Mondeling of schriftelijk ADVIES KOSTELOOS.

C. ROMEIJN, Haarkundige, Spui 25, Den Haag

Eenig eigenaar.

CONDITIE BILLIJK. - NAMAAK VERBODEN

Success bijna altijd zeker.